

DOI 10.51728/ZRIPF202401013B

Stručni članak

Professional paper

Primljeno 15.05.2024.

Maida Burajić, MA

Islamski pedagoški fakultet Univerziteta u Zenici
maida_eipm@hotmail.com

Prof. dr. Amina Pehlić

Islamski pedagoški fakultet Univerziteta u Zenici
amina.pehlic@unze.ba

MOGUĆNOSTI KORIŠTENJA SLIKOVNICE ZA PODSTICANJE GOVORNO-JEZIČKOG RAZVOJA DJECE U VRTIĆU

Sažetak

Cilj ovog istraživanja bio je da se na temelju uvida u relevantne naučno-teorijske izvore i na temelju stavova odgajateljica istraže mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja djece u vrtiću.

Po svojoj naravi istraživanje je deskriptivno. Korištene su metoda teorijske analize i deskriptivna metoda, a od instrumenata *Upitnik za odgajateljice o korištenju slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja*. Uzorak je činilo 50 odgajateljica iz vrtića u Zeničko-dobojskom kantonu.

Rezultati istraživanja pokazali su da odgajateljice koje su u većoj mjeri osposobljene za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja (u odnosu na one koje su u manjoj mjeri osposobljene) smatraju da postoje veće mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja; u većoj mjeri se stručno usavršavaju za podsticanje govorno-jezičkog razvoja; veća je opremljenost njihovih vrtića za podsticanje govorno-

jezičkog razvoja i smatraju da se slikovnica u većoj mjeri može koristiti za podsticanje govorno-jezičkog razvoja.

Rezultati istraživanja mogu biti osnova za kreiranje edukacijskog programa za odgajateljice koji bi bio u funkciji razvoja njihovih kompetencija za korištenje slikovnice u svrhu podsticanja govorno-jezičkog razvoja djece u vrtiću.

Ključne riječi: *slikovnica, podsticanje govorno-jezičkog razvoja, osposobljenost odgajateljica, stručno usavršavanje, opremljenost vrtića*

Uvod

Slikovnica je prva knjiga i najbogatiji izvor pisane riječi s kojim se dijete susreće u ranom djetinjstvu (Martinović i Stričević, 2011: 39), predstavlja kombinaciju pisanog jezika i vizuelnih elemenata – ilustracija, koje imaju ključnu ulogu i slikovnicu čine prepoznatljivom (Hlevnjak, 2000; prema: Mužić, 2023: 14). Naime, postoje slikovnice koje sadrže vrlo malo riječi ili čak nemaju tekst, međutim ilustracije ostaju neizostavan element (Crnković i Težak, 2001; prema: Mužić, 2023: 14); one nisu samo ukras, već nadopunjuju tekst i pomažu djeci da dublje razumiju priču te podstiču vizuelno razumijevanje događaja. Slikovnica se stoga razlikuje od ilustrirane knjige, u kojoj je naglasak na tekstu, dok su ilustracije manje bitne i mogu se mijenjati bez utjecaja na razumijevanje priče (Mužić, 2023: 14–15).

U literaturi se ističe da je slikovnica multifunkcionalan čitateljski materijal – ima zabavnu, informacijsko-odgojnu, spoznajnu, iskustvenu, estetsku i govorno-jezičku funkciju, pri čemu se zabavna često ističe kao preduvjet za ostvarivanje ostalih (Čačko, 2000; prema: Martinović i Stričević, 2011: 52). Međutim, da bi se na odgovarajući način iskoristio razvojni potencijal koji slikovnica može pružiti djetetu, neophodno je izabrati kvalitetne slikovnice, koje su u skladu s djetetovim razvojem – tekst mora biti prilagođen djetetovoj sposobnosti razumijevanja poruke koju prenosi, tj. smislen, zanimljiv i pisan jasnim i djetetu razumljivim jezikom. Ilustracije moraju biti jasne i djetetu razumljive, estetski vrijedne, skladnih boja, maštovite, s manje detalja za mlađu djecu,

a bogatije detaljima za stariju (Zalar, Boštijančić i Schlosser, 2008; prema: Višković, 2020: 16).

Prema savremenim shvatanjima, slikovnice je djetetu potrebno čitati od najranije dobi. One slikovnice koje sadrže tekst koji čini priču dobro je čitati djetetu već u prvih 6 mjeseci života, dok sluša glasove, te ponovo na kraju druge godine, kad već počinje razumijevati jednostavne radnje i problemske situacije. Između 6 i 12 mjeseci te u 2. godini odgovarajuće su slikovnice bez teksta, pojmovne slikovnice ili one u kojima se uz sliku nalazi kratak opis ili kratak tekst u stihovima. Između 3. i 4. godine pogodne su slikovnice koje sadrže složeniji tekst, s temama o životinjama i zbivanjima u okolini, životu ljudi s jednostavnijim zapletima. Za djecu starije predškolske dobi odgovarajućima se smatraju složeniji tekstovi koji govore o ljudima dalekih i bliskih krajeva, kultura i civilizacija te prirodi koja ih okružuje, kao i basne i bajke (Stričević, 2006; prema: Martinović i Stričević, 2011: 54–55).

Osim roditelja koji ih koriste u radu sa svojom djecom, slikovnice su značajno radno-igrovno sredstvo koje koriste odgajateljice¹ u odgojno-obrazovnom radu sa djecom u vrtiću. Stoga je važno da vrtić bude opremljen potrebnim didaktičkim materijalima, kao i da kontinuirano nabavlja novu stručnu literaturu za odgajateljice, između ostalog i onu koja se odnosi na najnovije spoznaje o mogućnostima korištenja slikovnica u odgojno-obrazovnom radu s djecom, te da po potrebi organizira seminare za odgajateljice s ciljem usvajanja i primjene tih saznanja. Pored toga odgajateljice treba i samostalno da pronalaze literaturu i istražuju nove naučne spoznaje, pa i one o mogućnostima korištenja slikovnica, kako bi samoinicijativno unapređivale svoj odgojno-obrazovni rad sa djecom.

Slikovnice se mogu koristiti u okviru usmjerenih aktivnosti u vrtiću, ali i izvan njih. U suštini mogu se čitati u bilo kojem dijelu dana, a odabir je na odgajateljici kada će djeci i kako ponuditi slikovnicu, ili je uvrstiti u rad kada dijete samostalno pokaže želju i

¹ Opredijelili smo se za imenicu ženskog roda u nazivu ovog zanimanja zato što se općenito u ulozi odgajatelja/odgajateljica u značajno većem procentu nalaze osobe ženskog spola, što potvrđuje i ovo istraživanje – od 50 ispitanika u uzorku sve su osobe ženskog spola.

interes za njom (Matić, 2008; Rukavina, 2011; Vučković, 2013; prema: Mužić, 2023: 23).

Djeca zajedno sa odgajateljicom izrađuju vrtičke slikovnice, a da bi u tome bili uspješni, odgajateljica treba da poznaje vrste slikovnica, obilježja kvalitetne slikovnice, primjerenost uzrastu po sadržaju i kvalitetu izrade te kako ih izraditi (Špehar, 2002).

Slikovnica u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja

Slikovnica se može koristiti za podsticanje razvoja svih aspekata govora (razvoj glasovnog sistema, bogaćenje rječnika, razvijanje rečenice, razvijanje sposobnosti pričanja), razvoj predčitačkih vještina² (Čudina-Obradović, 1996: 19–20), usvajanje svojstava dobrog govora (osmišljenost i logičnost kazivanja, pravilnost govora, živost i izražajnost govora, glasnost i jasnost govora, tečnost govora, razumljivost i razgovijetnost, izražajnost itd.) (Matić, 1986: 14–23), kao i za podsticanje na komunikaciju djece koja “malo govore” korištenjem odgojnih postupaka primjerenih takvoj djeci (Popović, 1998: 39–44).

U funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja značajnu ulogu ima tzv. dijaloško (razgovorno) čitanje slikovnica – u kojem dijete nije samo slušalac, već aktivni učesnik. Ovaj način čitanja slikovnice provode roditelji sa svojom djecom – dok im dijete sjedi u krilu, zajedno listaju slikovnicu, roditelj prstom pokazuje tekst koji upravo čita, postavlja pitanja djetetu i podstiče ga na odgovor, trudi se da dijete ovo zajedničko druženje doživi ugodnim, kako bi ga poželjelo ponoviti, čime će razvijati naviku zajedničkog, a kasnije i samostalnog čitanja. Osim roditelja dijaloško čitanje slikovnice mogu koristiti i odgajateljice u dodatnom radu s djecom iz nepodsticajne okoline (pojedinačno ili u parovima) (Čudina-Obradović, 1996: 34–37).

² Predčitačke vještine predstavljaju svjesnost djeteta o pisanom jeziku, i to svjesnost: a) o funkciji pisanog jezika, b) o tehničkim karakteristikama pisma i c) o procesima i tehnici čitanja. Naime, uz čitanje slikovnice djeca postepeno postaju svjesna da se pisanim tekstom šalje neka poruka te da se tekst čita s lijeva nadesno i odozgo prema dolje; zatim da su riječi zasebne cjeline i da se sastoje od manjih dijelova (slogova, glasova) itd. (Čudina-Obradović, 1996: 19–20).

METOD

Cilj ovog istraživanja bio je da se na temelju uvida u relevantne naučno-teorijske izvore i na temelju stavova odgajateljica istraže mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja djece u vrtiću. Varijabla *mogućnost korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja djece u vrtiću* operacionalizirana je na: *osposobljenost odgajateljica za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja, mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja, stručno usavršavanje odgajateljica za podsticanje govorno-jezičkog razvoja, opremljenost vrtića za podsticanje govorno-jezičkog razvoja i slikovnica u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja.*

Istraživanje je po svojoj prirodi empirijsko neeksperimentalno. Korištene su: a) metoda teorijske analize – u izradi teorijskog dijela rada i b) deskriptivna metoda – u empirijskom dijelu u prikupljanju i analizi stavova odgajateljica.

Instrument

Od istraživačkih instrumenata korišten je *Upitnik za odgajateljice o korištenju slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja*, koji se sastoji iz dva dijela. Prvi dio čine sociodemografske varijable (*spol, dob, radni staž, stručna sprema, odgojna grupa s kojom odgajateljica radi*). Drugi dio *Upitnika* čini pet subskala: *osposobljenost odgajateljica za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja, mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja, stručno usavršavanje odgajateljica za podsticanje govorno-jezičkog razvoja, opremljenost vrtića za podsticanje govorno-jezičkog razvoja i slikovnica u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja.*

Primjer ajtema: U vrtiću i samostalno oblikujemo nove slikovnice za odgojni rad i za podsticanje govorno-jezičkog razvoja.

Zadatak ispitanika bio je da na petostepenoj skali Likertovog tipa zaokruže broj koji najbolje odgovara njihovom stavu za svaki aitem. Brojevi su označavali: 1. uopće se ne slažem, 2. djelimično se ne slažem, 3. djelimično se slažem, 4. u većoj mjeri se slažem, 5. u potpunosti se slažem.

Rezultati analize pouzdanosti *Upitnika* pokazali su da alpha koeficijent koegzistencije iznosi 0,951, što pokazuje da je instrument pouzdan te da se rezultati mogu koristiti za relevantno naučno zaključivanje.

Ispitanici

Istraživački uzorak činilo je 50 odgajateljica iz vrtića u Zeničko-dobojskom kantonu. Uzorak je po svojoj naravi slučajni jer ga sačinjavaju ispitanici koji su popunili *Upitnik*, a vrtići su oni koji su pristali da učestvuju u istraživanju. Informacija o istraživanju s linkom za popunjavanje *Upitnika* dostavljena je svim odgajateljicama iz odabranih vrtića.

Tabela 1.

Demografske karakteristike uzorka

Varijabla		N	%
Spol	Ženski	50	100
	Muški	0	0
Dob	20–30 godina	21	42,0
	30–40 godina	24	48,0
	40–50 godina	4	8,0
	Preko 50 godina	1	2,0
Radni staž	Pripravnički	5	10,0
	Manje od 5 godina	23	46,0
	5–10 godina	15	30,0
	10–20 godina	6	12,0
	Preko 20 godina	1	2,0
Stručna sprema	SSS – medicinska sestra	9	18,0
	Nastavnik predškolskog odgoja i obrazovanja	6	12,0
	Profesor predškolskog odgoja i obrazovanja	32	64,0
	Magistar predškolskog odgoja i obrazovanja	3	6,0
Odgojna grupa	Jaslička grupa	15	30,0
	Mlađa vrtićka grupa	8	16,0
	Srednja vrtićka grupa	10	20,0
	Starija vrtićka grupa	10	20,0
	Mješovita grupa	7	14,0

Statistički postupci

Za statističku obradu podataka korišten je statistički paket IBM Statistic SPSS. Budući da su na uzorku odgajateljica rezultati distribucije podataka pokazali da postoji statistički značajno odstupanje od normalne distribucije, korišteni su statistički postupci neparametrijske statistike: Kruskal-Wallisov test i Spearmanov koeficijent korelacije.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Kako to metodologija sličnih empirijskih radova nalaže, u prvom redu provjerena je normalnost distribucije rezultata korištenih varijabli, zajedno sa deskriptivnom statistikom.

Tabela 2.

Deskriptivna statistika kontinuiranih varijabli

Deskriptivna statistika					
	N	Min.	Maks.	Aritm. sredina	Standardna devijacija
Osposobljenost odgajateljica za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	50	28,00	45,00	38,4200	4,55842
Mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	50	28,00	55,00	48,6400	6,46106
Stručno usavršavanje odgajateljica za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	50	5,00	20,00	12,8400	3,26615
Opremljenost vrtića za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	50	7,00	35,00	26,2400	6,55451
Slikovnica u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja	50	33,00	55,00	47,1400	6,81538
Valid N (listwise)	50				

U prethodnoj tabeli vidljive su ostvarene prosječne vrijednosti za izabrane istraživačke varijable.

Tabela 3.

Odstupanje od normalne distribucije

Testovi normalnosti						
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Osposobljenost odgajateljica za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	,111	50	,174	,947	50	,025

Mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	,163	50	,002	,856	50	,000
Stručno usavršavanje odgajateljica za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	,088	50	,200*	,980	50	,539
Opremljenost vrtića za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	,106	50	,200*	,942	50	,016
Slikovnica u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja	,188	50	,000	,877	50	,000
*. This is a lower bound of the true significance.						
a. Lilliefors Significance Correction						

Iz prethodne tabele vidljivo je kako rezultati Shapiro-Wilkog testa pokazuju da podaci na četiri varijable odstupaju od normalne distribucije, što, imajući u vidu i veličinu uzorka, govori da se trebaju koristiti statistički postupci neparametrijske statistike.

Osposobljenost odgajateljica za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja

Na samom početku predstaviti ćemo rezultate deskriptivne statistike za varijablu *osposobljenost odgajateljica za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja*. Slijedi grafički prikaz.

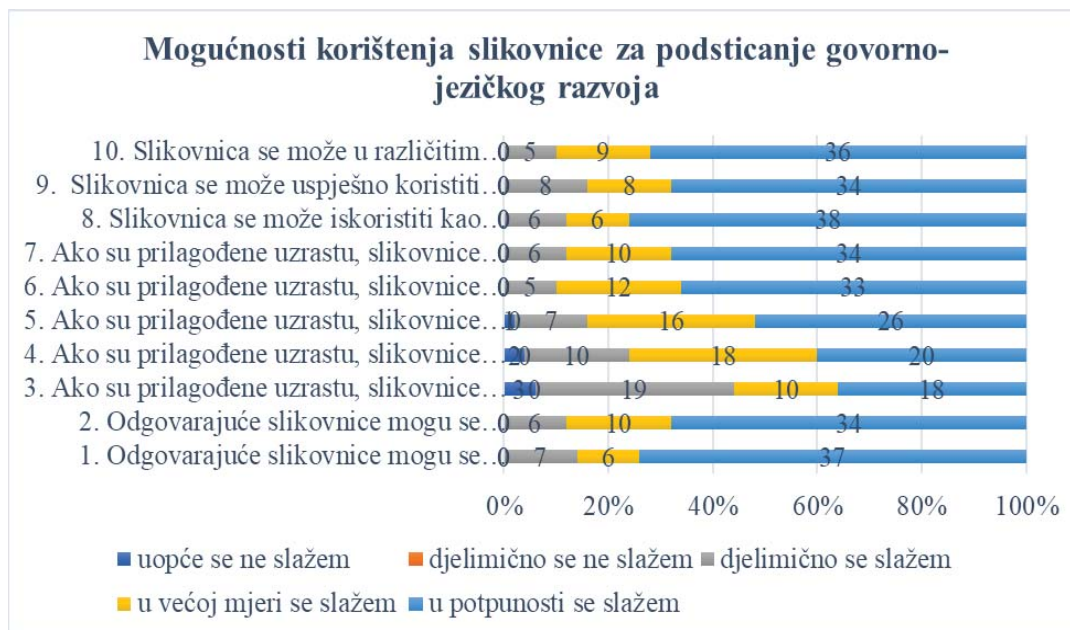

Grafikon 1. *Osposobljenost odgajateljica za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja*

Rezultati istraživanja osposobljenosti odgajateljica za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja pokazali su da se odgajateljice u značajnoj mjeri osjećaju osposobljenim za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja jer djelimično, u većoj mjeri ili u potpunosti: poznate su im mogućnosti korištenja slikovnice za različite odgojne ciljeve; poznat im je način korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja kod djece; korištenjem slikovnice žele ostvariti jasno postavljen cilj; smatraju da je značajno koristiti slikovnice u podsticanju govorno-jezičkog razvoja djece; slikovnicu koriste u podsticanju govorno-jezičkog razvoja djece; slikovnicu koriste u podsticanju svih aspekata govora kod djece; slikovnicu koriste u podsticanju govorno-jezičkog razvoja djece koja imaju neke govorne poteškoće; samostalno osmišljavaju i kreiraju slikovnicu za podsticanje govorno-jezičkog razvoja djece; te u najmanjoj mjeri samostalno kreiraju didaktički materijal koji koriste u podsticanju govorno-jezičkog razvoja djece.

Mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja

Na početku predstaviti ćemo rezultate deskriptivne statistike za varijablu *mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja*. Slijedi grafički prikaz.

Grafikon 2. *Mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja*

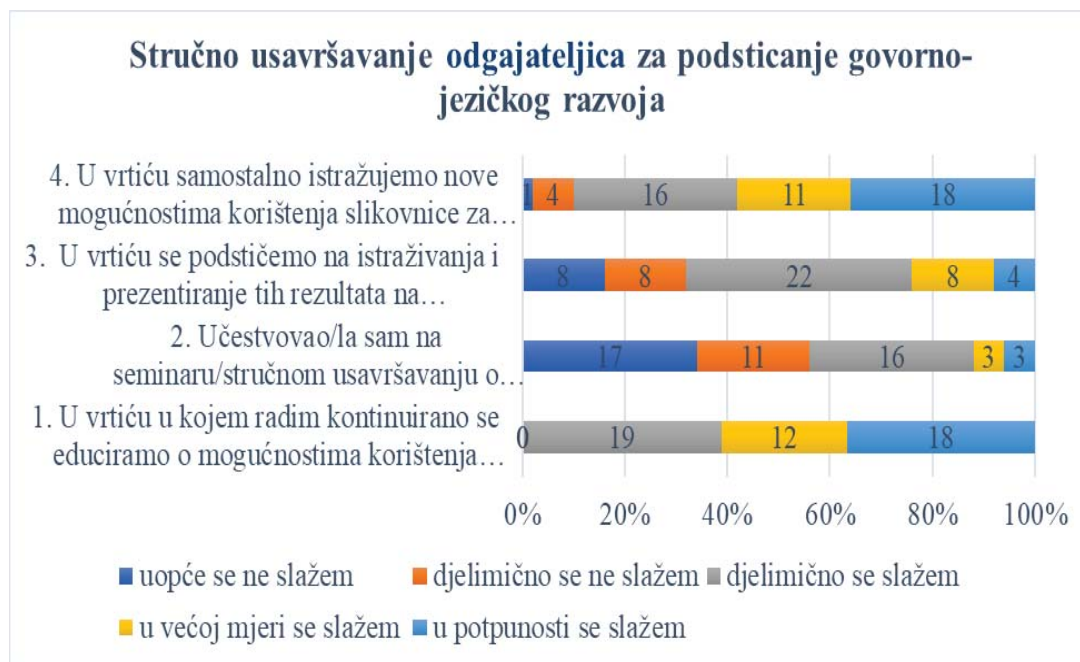
Rezultati istraživanja mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja pokazali su kako odgajateljice u velikoj mjeri smatraju da postoji mogućnost korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja, jer smatraju da se djelimično, u većoj mjeri ili u potpunosti: odgovarajuće slikovnice mogu koristiti u okviru usmjerenih aktivnosti u vrtiću; odgovarajuće slikovnice mogu koristiti izvan usmjerenih aktivnosti, u okviru slobodnih aktivnosti u vrtiću (u radu sa jednim djetetom ili grupom djece); ako su prilagođene uzrastu, slikovnice mogu koristiti u radu sa djecom dobi od 2 do 3 godine, 2 do 4 godine, kao i sa djecom od 4 godine do polaska u školu; slikovnica može iskoristiti kao polazna osnova za uvođenje u govornu igru; slikovnica može uspješno koristiti ukoliko djecu zainteresuju za njih; slikovnica može u različitim prilikama koristiti jer rad s njom nije vremenski ograničen.

Interesantno je da iako većina odgajateljica smatra da se, ukoliko su prilagođene uzrastu, slikovnice mogu koristiti u radu sa djecom do 1 godine, i od 1 do 2 godine, ipak 3 odgajateljice uopće ne smatraju da se slikovnice, ako su prilagođene uzrastu, mogu koristiti u radu s djecom na uzrastu do 1 godine, i isto tako 2 odgajateljice uopće ne smatraju da se slikovnice, ako su prilagođene uzrastu, mogu koristiti u radu s djecom na uzrastu od 1

do 2 godine; što govori o tome da ipak sve odgajateljice nisu u dovoljnoj mjeri upoznate sa mogućnostima korištenja slikovnica u radu s djecom. Naime, prema savremenim shvatanjima slikovnice je djetetu potrebno čitati od najranije dobi, odnosno već u prvih 6 mjeseci života (Stričević, 2006; prema: Martinović i Stričević, 2011: 54–55).

Stručno usavršavanje odgajateljica za podsticanje govorno-jezičkog razvoja

Na početku predstaviti ćemo rezultate deskriptivne statistike za varijablu *stručno usavršavanje odgajateljica za podsticanje govorno-jezičkog razvoja*. Slijedi grafički prikaz.

Grafikon 3. *Stručno usavršavanje odgajateljica za podsticanje govorno-jezičkog razvoja*

Rezultati istraživanja stručnog usavršavanja odgajateljica za podsticanje govorno-jezičkog razvoja pokazali su da se odgajateljice u velikoj mjeri samostalno i kroz redovne aktivnosti u vrtiću stručno usavršavaju za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja jer se djelimično, u većoj mjeri ili u potpunosti slažu: da u vrtiću samostalno istražuju nove mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja i da

se u vrtiću kontinuirano educiraju o mogućnostima korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja. Međutim, istovremeno rezultati pokazuju da se odgajateljice u nedovoljnoj mjeri stručno usavršavaju za podsticanje govorno-jezičkog razvoja kroz organizirane oblike stručnog usavršavanja jer se djelimično slažu, djelimično ne slažu ili uopće ne slažu: da su učestvovala na seminaru/stručnom usavršavanju o mogućnostima korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja i da se u vrtiću podstiču na istraživanje i prezentiranje tih rezultata na konferencijama.

Opremljenost vrtića za podsticanje govorno-jezičkog razvoja

Na početku predstaviti ćemo rezultate deskriptivne statistike za varijablu *opremljenost vrtića za podsticanje govorno-jezičkog razvoja*. Slijedi grafički prikaz.

Grafikon 4. *Opremljenost vrtića za podsticanje govorno-jezičkog razvoja*

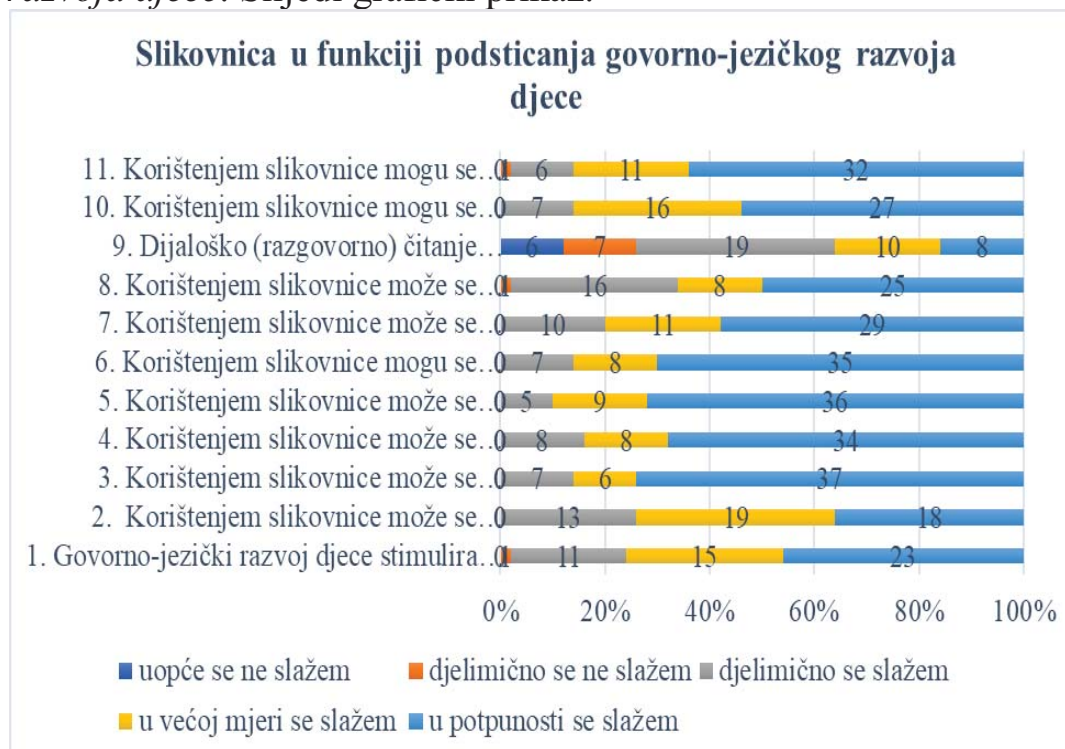
Rezultati istraživanja opremljenosti vrtića za podsticanje govorno-jezičkog razvoja pokazali su da većina odgajateljica smatra kako su vrtići u kojima rade u dovoljnoj mjeri opremljeni slikovnicama, literaturom i didaktičkim materijalima za podsticanje govorno-jezičkog razvoja. Međutim, ipak jedan broj odgajateljica,

mada manji, smatra kako njihovi vrtići nisu u dovoljnoj mjeri opremljeni potrebnim materijalima za podsticanje govorno-jezičkog razvoja. Naprimjer, dvije odgajateljice uopće se ne slažu da vrtić u kojem rade posjeduje stručnu literaturu i slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja; a čak 7 odgajateljica uopće se ne slaže da u vrtiću u kojem rade kontinuirano dobivaju novu literaturu i slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja. Pretpostavljamo da se radi o vrtićima u kojima ovaj segment uistinu nije kvalitetno uređen.

Interesantan je i rezultat po kojem 4 odgajateljice navode kako se uopće ne slažu da u vrtiću i samostalno oblikuju nove slikovnice za odgojni rad i za podsticanje govorno-jezičkog razvoja, iako bi trebalo da u radu s djecom oblikuju nove kreativne slikovnice (Špehar, 2002).

Slikovnica u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja djece

Na početku predstaviti ćemo rezultate deskriptivne statistike za varijablu *slikovnica u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja djece*. Slijedi grafički prikaz.

Grafikon 5. *Slikovnica u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja djece*

Rezultati istraživanja korištenja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja djece pokazali su kako odgajateljice u velikoj mjeri smatraju da se slikovnica može koristiti u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja djece, jer smatraju da se djelimično, u većoj mjeri ili u potpunosti korištenjem slikovnice: stimulira govorno-jezički razvoj djece, može podsticati pravilna artikulacija glasova, može bogatiti dječiji rječnik, može razvijati dječija rečenica, može razvijati dječija sposobnost pričanja, mogu razvijati predčitačke vještine, može razvijati dječija svijest da se pisanim tekstom prenosi neka poruka, može razvijati fonološka svjesnost (svijest da se riječi sastoje od manjih dijelova), može podsticati razvoj osobina dobrog govora i mogu podsticati na komunikaciju djeca koja malo govore.

Međutim, treba naglasiti da se značajan broj odgajateljica djelimično slažu (njih 19), u većoj mjeri slažu (7) i u potpunosti slažu (6) da je dijaloško (razgovorno) čitanje slikovnice bolje ne koristiti u dodatnom (individualnom) radu sa djetetom iz nepodsticajne okoline, što upućuje na zaključak da one nisu u dovoljnoj mjeri upoznate sa činjenicom da se dijaloško (razgovorno) čitanje slikovnice upravo treba koristiti u dodatnom (individualnom) radu sa djetetom iz nepodsticajne okoline. Naime, osim roditelja koji mogu koristiti dijaloško čitanje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja svoje djece, također odgajateljice mogu kroz individualni rad dijaloškim čitanjem slikovnice podsticati govorno-jezički razvoj one djece koja u svojoj porodici nemaju podsticajno okruženje te zbog toga kasne u govorno-jezičkom razvoju (Čudina-Obradović, 1996: 35).

Odnos sa sociodemografskim varijablama

Od sociodemografskih varijabli u istraživanje su uključene varijable: *spol*, *dob*, *radni staž*, *stručna sprema* i *odgojna grupa s kojom odgajateljica radi*.

Nismo istražili povezanost varijable *spol* sa varijablama iz *Upitnika*, budući da su istraživački uzorak činile samo odgajateljice, tj. da u uzorku nema ispitanika muškog spola.

Istražili smo da li postoji statistički značajna povezanost varijable *dob* sa varijablama iz *Upitnika*. Slijedi tabelarni prikaz.

Tabela 4.

Rang mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja djece u odnosu na varijablu dob

Rangovi			
	Dob	N	Srednji rang
Osposobljenost odgajateljica za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	20–30 godina	21	22,10
	30–40 godina	24	24,63
	40–50 godina	4	43,50
	Preko 50 godina	1	46,00
Mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	20–30 godina	21	19,69
	30–40 godina	24	29,21
	40–50 godina	4	28,63
	Preko 50 godina	1	46,00
Stručno usavršavanje odgajateljica za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	20–30 godina	21	27,93
	30–40 godina	24	23,25
	40–50 godina	4	23,25
	Preko 50 godina	1	37,50
Opremljenost vrtića za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	20–30 godina	21	26,62
	30–40 godina	24	24,69
	40–50 godina	4	27,38
	Preko 50 godina	1	14,00
Slikovnica u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja	20–30 godina	21	21,38
	30–40 godina	24	27,38
	40–50 godina	4	33,88
	Preko 50 godina	1	33,50

Tabela 5.

Tabela statističkih neparametrijskih testova za nezavisnu varijablu dob

Statistički testovi^{a,b}					
	Osposobljenost odgajateljica za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Stručno usavršavanje odgajateljica za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Opremljenost vrtića za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Slikovnica u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja
Chi-Square	9,371	7,129	1,952	,892	3,721
df	3	3	3	3	3
Asymp. Sig.	,025	,068	,582	,827	,293

a. Kruskal-Wallisov test

b. Grouping Variable: Dob

Rezultati Kruskal-Wallisova testa (tabela 5) pokazali su kako postoji samo djelimična statistički značajna razlika: starije odgajateljice su u statistički značajno većoj mjeri od mlađih osposobljenije za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja, a ostale razlike nisu statistički značajne. Pretpostavljamo da je duže radno iskustvo odgajateljica značajan faktor veće osposobljenosti za korištenje slikovnice u svrhu podsticanja govorno-jezičkog razvoja.

Istražili smo da li postoji statistički značajna povezanost varijable *radni staž* sa varijablama iz *Upitnika*. Slijedi tabelarni prikaz.

Tabela 6.

Rang mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja djece u odnosu na varijablu radni staž

Rangovi			
	Radni staž	N	Srednji rang
Osposobljenost odgajateljica za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Pripravnički	5	16,90
	Manje od 5 godina	23	21,39
	5–10 godina	15	29,67
	10–20 godina	6	34,58
	Preko 20 godina	1	46,00
Mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Pripravnički	5	8,90
	Manje od 5 godina	23	24,15
	5–10 godina	15	31,10
	10–20 godina	6	27,08
	Preko 20 godina	1	46,00
Stručno usavršavanje odgajateljica za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Pripravnički	5	18,90
	Manje od 5 godina	23	26,96
	5–10 godina	15	25,13
	10–20 godina	6	24,33
	Preko 20 godina	1	37,50
Opremljenost vrtića za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Pripravnički	5	18,70
	Manje od 5 godina	23	25,61
	5–10 godina	15	26,33
	10–20 godina	6	30,58
	Preko 20 godina	1	14,00
Slikovnica u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja	Pripravnički	5	21,40
	Manje od 5 godina	23	21,76
	5–10 godina	15	30,20

Rangovi			
	Radni staž	N	Srednji rang
	10–20 godina	6	30,17
	Preko 20 godina	1	33,50

Tabela 7.

Tabela statističkih neparametrijskih testova za nezavisnu varijablu radni staž

Statistički testovi^{a,b}					
	Osposobljenost odgajateljica za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Stručno usavršavanje odgajateljica za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Opremljenost vrtića za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Slikovnica u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja
Chi-Square	9,161	11,065	2,005	2,506	4,414
df	4	4	4	4	4
Asymp. Sig.	,057	,026	,735	,644	,353
a. Kruskal-Wallisov test					
b. Grouping Variable: Radni staž					

Rezultati Kruskal-Wallisova testa (tabela 7) pokazali su kako postoji samo djelimična statistički značajna razlika: odgajateljice s dužim radnim stažom u statistički značajno većoj mjeri ističu mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja od odgajateljica sa kraćim radnim stažom, a ostale razlike nisu statistički značajne. Ovo potvrđuje prethodni zaključak koji se odnosio na povezanost varijable *dob* sa varijablama iz *Upitnika*, tj. da je duže radno iskustvo odgajateljica značajan faktor veće osposobljenosti za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja.

Istražili smo da li postoji statistički značajna povezanost varijable *stručna sprema* sa varijablama iz *Upitnika*. Slijedi tabelarni prikaz.

Tabela 8.

Rang mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja djece u odnosu na varijablu stručna sprema

Rangovi			
	<i>Stručna sprema</i>	<i>N</i>	<i>Srednji rang</i>
Osposobljenost	SSS medicinska sestra	9	20,39

Rangovi			
	<i>Stručna sprema</i>	<i>N</i>	<i>Srednji rang</i>
odgajateljica za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Nastavnik predškolskog odgoja i obrazovanja	6	22,50
	Profesor predškolskog odgoja i obrazovanja	32	28,38
	Magistar predškolskog odgoja i obrazovanja	3	16,17
Mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	SSS medicinska sestra	9	25,83
	Nastavnik predškolskog odgoja i obrazovanja	6	17,50
	Profesor predškolskog odgoja i obrazovanja	32	26,69
	Magistar predškolskog odgoja i obrazovanja	3	27,83
Stručno usavršavanje odgajateljica za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	SSS medicinska sestra	9	32,50
	Nastavnik predškolskog odgoja i obrazovanja	6	30,17
	Profesor predškolskog odgoja i obrazovanja	32	22,56
	Magistar predškolskog odgoja i obrazovanja	3	26,50
Opremljenost vrtića za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	SSS medicinska sestra	9	29,67
	Nastavnik predškolskog odgoja i obrazovanja	6	22,83
	Profesor predškolskog odgoja i obrazovanja	32	24,80
	Magistar predškolskog odgoja i obrazovanja	3	25,83
Slikovnica u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja	SSS medicinska sestra	9	20,78
	Nastavnik predškolskog odgoja i obrazovanja	6	28,58
	Profesor predškolskog odgoja i obrazovanja	32	27,16
	Magistar predškolskog odgoja i obrazovanja	3	15,83

Tabela 9.

Tabela statističkih neparametrijskih testova za nezavisnu varijablu stručna sprema

Statistički testovi ^{a,b}					
	Osposobljenost odgajateljica za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Stručno usavršavanje odgajateljica za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Opremljenost vrtića za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Slikovnica u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja
Chi-Square	3,861	2,124	4,055	1,018	2,965
df	3	3	3	3	3
Asymp. Sig.	,277	,547	,256	,797	,397
a. Kruskal-Wallisov test					
b. Grouping Variable: Stručna sprema					

Rezultati Kruskal-Wallisova testa (tabela 9) pokazali su kako ne postoji statistički značajna razlika u stavovima odgajateljica različite stručne sprema o mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja djece.

Istražili smo da li postoji statistički značajna povezanost varijable *odgojna grupa s kojom odgajateljica radi* sa varijablama iz *Upitnika*. Slijedi tabelarni prikaz.

Tabela 10.

Rang mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja djece u odnosu na varijablu odgojna grupa s kojom odgajateljica radi

Rangovi			
	Odgojna grupa	N	Srednji rang
Osposobljenost odgajateljica za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Jaslička grupa	15	21,17
	Mlađa vrtićka grupa	8	24,19
	Srednja vrtićka grupa	10	25,60
	Starija vrtićka grupa	10	29,60
	Mješovita grupa	7	30,29
Mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Jaslička grupa	15	21,70
	Mlađa vrtićka grupa	8	22,31
	Srednja vrtićka grupa	10	21,15
	Starija vrtićka grupa	10	30,75
	Mješovita grupa	7	36,00
Stručno usavršavanje odgajateljica za	Jaslička grupa	15	25,13
	Mlađa vrtićka grupa	8	25,50

Rangovi			
	Odgojna grupa	N	Srednji rang
podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Srednja vrtićka grupa	10	24,30
	Starija vrtićka grupa	10	28,00
	Mješovita grupa	7	24,43
Opremljenost vrtića za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Jaslička grupa	15	22,80
	Mlađa vrtićka grupa	8	30,81
	Srednja vrtićka grupa	10	25,55
	Starija vrtićka grupa	10	26,20
	Mješovita grupa	7	24,14
Slikovnica u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja	Jaslička grupa	15	17,83
	Mlađa vrtićka grupa	8	24,00
	Srednja vrtićka grupa	10	27,90
	Starija vrtićka grupa	10	34,75
	Mješovita grupa	7	27,00

Tabela 11.

Tabela statističkih neparametrijskih testova za nezavisnu varijablu odgojna grupa s kojom odgajateljica radi

Statistički testovi^{a,b}					
	Osposobljenost odgajateljica za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Stručno usavršavanje odgajateljica za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Opremljenost vrtića za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Slikovnica u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja
Chi-Square	2,956	7,302	,414	1,671	8,664
df	4	4	4	4	4
Asymp. Sig.	,565	,121	,981	,796	,070
a. Kruskal-Wallisov test					
b. Grouping Variable: Odgojna grupa					

Rezultati Kruskal-Wallisova testa (tabela 11) pokazali su kako ne postoji statistički značajna razlika u stavovima odgajateljica o mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja djece u odnosu na varijablu *odgojna grupa s kojom odgajateljica radi*.

Odnos osposobljenosti odgajateljica i kvaliteta korištenja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja

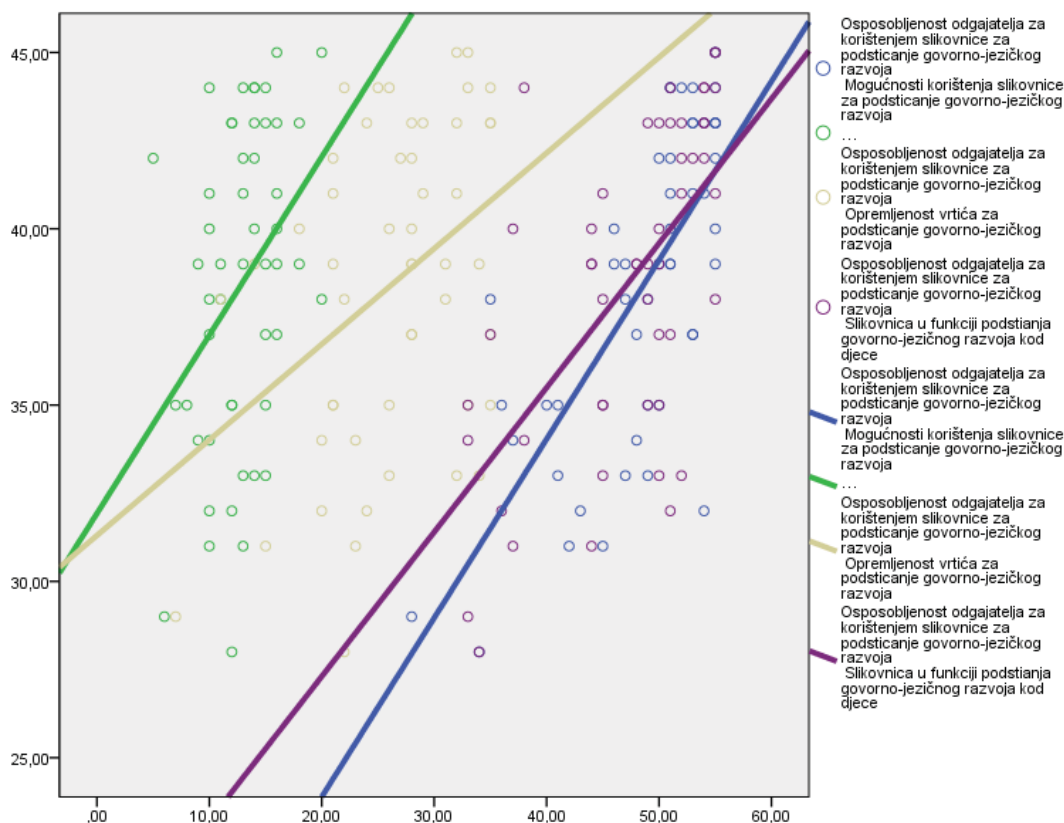
I na kraju, istražili smo da li postoji statistički značajna povezanost osposobljenosti odgajateljica za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja i kvaliteta korištenja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja. Slijedi tabelarni prikaz.

Tabela 12.

Korelacijska matrica za odnos osposobljenosti odgajateljica i kvaliteta korištenja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja

			1	2	3	4	5
Spearman's rho	Osposobljenost odgajateljica za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Correl. Coeff.	1,000	,725**	,369**	,353*	,619**
		Sig. (2-tailed)	.	,000	,008	,012	,000
	Mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Correl. Coeff.		1,000	,247	,279*	,561**
		Sig. (2-tailed)		.	,084	,049	,000
	Stručno usavršavanje odgajateljica za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Correl. Coeff.			1,000	,595**	,347*
		Sig. (2-tailed)			.	,000	,014
	Opremljenost vrtića za podsticanje govorno-jezičkog razvoja	Correl. Coeff.				1,000	,413**
		Sig. (2-tailed)				.	,003
	Slikovnica u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja	Correl. Coeff.					1,000
		Sig. (2-tailed)					.
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).							
*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).							

Rezultati Spearmanovog koeficijenta korelacije (tabela 12) pokazali su kako postoji statistički značajna povezanost osposobljenosti odgajateljica za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja i kvaliteta korištenja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja. Slijedi grafički prikaz njihovog odnosa.

Grafikon 6. Skater dijagram odnosa osposobljenosti odgajateljica i kvaliteta korištenja slikovnice u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja

Iz skater dijagrama vidljivo je kako porast na varijabli *osposobljenost odgajateljica za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja* prati porast na varijablama: *mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja*, *stručno usavršavanje odgajateljica za podsticanje govorno-jezičkog razvoja*, *opremljenost vrtića za podsticanje govorno-jezičkog razvoja* i *slikovnica u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja*. Rezultati Pearsonovog koeficijenta korelacije (tabela 12) pokazali su da je ta relacija statistički značajna. To znači, odgajateljice koje na varijabli *osposobljenosti za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja* pokazuju veće vrijednosti istovremeno pokazuju i veće vrijednosti na varijablama: *mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja*, *stručno usavršavanje odgajateljica za podsticanje govorno-jezičkog razvoja*, *opremljenost vrtića za podsticanje*

govorno-jezičkog razvoja i slikovnica u funkciji podsticanja govorno-jezičkog razvoja. Dakle, odgajateljice koje su u većoj mjeri osposobljene za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja (u odnosu na one koje su osposobljene u manjoj mjeri) ističu da postoje veće mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja; u većoj mjeri se stručno usavršavaju za podsticanje govorno-jezičkog razvoja; veća je opremljenost njihovih vrtića za podsticanje govorno-jezičkog razvoja i smatraju da se slikovnica u većoj mjeri može koristiti za podsticanje govorno-jezičkog razvoja.

ZAKLJUČAK

Uvidom u relevantne naučno-teorijske izvore može se zaključiti da postoje velike mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja djece u vrtiću.

Rezultati istraživanja stavova odgajateljica o mogućnostima korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja djece u vrtiću pokazali su da odgajateljice koje su u većoj mjeri osposobljene za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja (u odnosu na one koje su u manjoj mjeri osposobljene) smatraju da postoje veće mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja; u većoj mjeri se stručno usavršavaju za podsticanje govorno-jezičkog razvoja; veća je opremljenost njihovih vrtića za podsticanje govorno-jezičkog razvoja i smatraju da se slikovnica u većoj mjeri može koristiti za podsticanje govorno-jezičkog razvoja.

Rezultati istraživanja odnosa sociodemografskih varijabli i varijable *mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja* pokazali su sljedeće:

- starije odgajateljice su u statistički značajno većoj mjeri od mlađih osposobljenije za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja, a ostale razlike nisu statistički značajne;
- odgajateljice s dužim radnim stažom u statistički značajno većoj mjeri ističu mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja od odgajateljica sa

- kraćim radnim stažom, a ostale razlike nisu statistički značajne;
- ne postoji statistički značajna razlika u stavovima odgajateljica o mogućnosti korištenja slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja djece u odnosu na varijablu *stručna sprema* i varijablu *odgojna grupa s kojom odgajateljica radi*.

Ograničenost ovih istraživačkih rezultata je u tome što su utemeljeni na samoiskazima odgajateljica, a ne na relevantnoj provjeri od strane stručnjaka. To je istovremeno i preporuka za buduća istraživanja: bilo bi dobro da stručnjak obavi intervju sa odgajateljicama i provjeri nivo njihove osposobljenosti za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja.

Rezultati istraživanja mogu biti osnova za kreiranje edukacijskog programa za odgajateljice koji bi bio u funkciji razvoja njihovih kompetencija za korištenje slikovnice u svrhu podsticanja govorno-jezičkog razvoja djece u vrtiću, budući da prema rezultatima istraživanja određeni broj odgajateljica nije u dovoljnoj mjeri osposobljen za korištenje slikovnice za podsticanje govorno-jezičkog razvoja djece, te da u odgovarajućoj mjeri nisu zastupljeni organizirani oblici stručnog usavršavanja odgajateljica za podsticanje govorno-jezičkog razvoja.

Literatura

- Čudina-Obradović, M. (1996). *Igrom do čitanja*, Zagreb: Školska knjiga.
- Martinović, I. i Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu, u: *Libellarium : časopis za istraživanja u području informacijskih i srodnih znanosti*, Vol. 4 No. 1, 2011. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/136168>. Pristupljeno: 22. 3. 2024.
- Matić, R. (1986). *Metodika razvoja govora djece (do polaska u školu) (II izdanje)*, Beograd: IGRO NOVA PROSVETA – OUR Izdavanje i promet.
- Mužić, A. (2023). *Slikovnica u dječjem vrtiću – kada, kako i zašto u funkciji razvoja govora, jezika i komunikacije?*, Završni rad, Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet.
- Popović, T. (ur.) (1998). *Govor u predškolskoj ustanovi*, Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Šimek, M. (2016). *Rana pismenost kod trogodišnjaka i četverogodišnjaka*, Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet.
- Špehar, S. (2002). Centar za početno čitanje i pisanje, u: *Dijete, vrtić, obitelj*, br. 27.
- Višković, K. (2020). *Odgojna funkcija slikovnice i njezina primjena u vrtiću i obitelji*, Završni rad, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.

POTENTIAL USE OF PICTURE BOOKS TO PROMOTE LANGUAGE DEVELOPMENT IN CHILDREN IN KINDERGARTEN

Maida Burajić, MA
Amina Pehlić, PhD

Abstract

The aim of this research was to explore the potential use of picture books for promoting speech and language development in children in kindergarten, based on insights from relevant scientific-theoretical sources and the perspectives of educators. The research is descriptive in nature. The methods used included theoretical analysis and descriptive methods, with the instrument being a questionnaire for educators regarding the use of picture books to promote speech and language development. The sample consisted of 50 educators from kindergartens in the Zenica-Doboj Canton.

The research findings indicated that educators who were more equipped to use picture books for promoting speech and language development (compared to those who were less equipped) believed that there were greater possibilities for using picture books in this way; they engaged more in professional development for promoting speech and language skills; their kindergartens were better equipped for this purpose; and they felt that picture books could be more effectively used to encourage speech and language development.

The results may serve as a foundation for creating an educational program aimed at developing educators' competencies for using picture books to promote children's speech and language development.

Keywords: picture books, promotion of speech and language development, educators' preparedness, professional development, kindergarten resources